

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJIRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LAHNING MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIHNING ASOSIIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyboyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELLARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEKNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI.....	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI.....	587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQARISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI.....	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI.....	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH.....	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMRADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermetov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	

TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI

Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich

TDIU Biznes boshqaruvi kafedrası dotsenti v.b., PhD

Annotatsiya. Maqolada ta'minot zanjirini boshqarishda Supply Chain Control Tower (SCCT) konsepsiyasining o'rne va ahamiyati tadqiq etilgan. Tadqiqotda SCCT konsepsiyasi raqamli texnologiyalar (IoT, Big Data, sun'iy intellekt, bulutli platformalar) bilan integratsiyalashgan holda ta'minot zanjirining barcha bo'g'inlarini yagona markazlashtirilgan tizim orqali boshqarish imkonini berishi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ta'minot zanjiri, Supply Chain Control Tower, IoT, Big Data, sun'iy intellekt texnologiyalari.

Abstract. The article examines the role and significance of the Supply Chain Control Tower (SCCT) concept in supply chain management. The study demonstrates that the SCCT concept, when integrated with digital technologies such as IoT, Big Data, artificial intelligence, and cloud platforms, enables centralized management of all supply chain stages through a unified system.

Key words: supply chain, Supply Chain Control Tower, IoT, Big Data, artificial intelligence technologies.

Аннотация. В статье исследуются роль и значение концепции Supply Chain Control Tower (SCCT) в управлении цепями поставок. В ходе исследования показано, что концепция SCCT, будучи интегрированной с цифровыми технологиями (IoT, Big Data, искусственный интеллект, облачные платформы), обеспечивает возможность управления всеми звеньями цепи поставок через единую централизованную систему.

Ключевые слова: цепь поставок, Supply Chain Control Tower, IoT, Big Data, технологии искусственного интеллекта.

KIRISH

Bugungi kunda globallashuv, raqamli transformatsiya va bozorlardagi yuqori raqobat sharoitida ta'minot zanjirlarini samarali boshqarish korxonalar barqaror rivojlanishining asosiy omillaridan biriga aylanib bormoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, logistika xarajatlari sanoat korxonalarida umumiy ishlab chiqarish xarajatlarning 20–35 foizini, ayrim tarmoqlarda esa 40 foizgacha qismini tashkil etadi. Ta'minot zanjirlaridagi uzilishlar korxonalarning yillik daromadiga o'rtacha 5–10 foiz salbiy ta'sir ko'rsatadi, pandemiya va geopolitik beqarorlik sharoitida esa bu ko'rsatkich 20–25 foizgacha yetgan. Shu sababli ishlab chiqarish, savdo va logistika infratuzilmasi obyektlari faoliyatini real vaqt rejimida nazorat qilish, asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari (KPI) asosida baholash va risklarni oldindan aniqlash dolzarb masalaga aylandi [7].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Supply Chain Control Tower konsepsiyasidan foydalanish bo'yicha bir qancha olimlar o'z ilmiy izlanishlarida quyidagi xulosalarga kelganlar: H. L. Lee Control Tower yondashuvini agile va moslashuvchan ta'minot zanjirlarini shakllantirishning asosiy sharti sifatida baholaydi. Uning ta'kidlashicha, talab va yetkazib berishdagi noaniqliklar sharoitida markazlashtirilgan monitoring strategik ustunlikni ta'minlaydi [6]. S. Chopra Supply Chain Control Tower konsepsiyasini strategik va operativ qarorlarni integratsiyalovchi boshqaruv mexanizmi sifatida izohlaydi. Unga ko'ra, KPI asosidagi real vaqt monitoringi xarajatlarni kamaytirish va xizmat darajasini

oshirishga xizmat qiladi [5]. M. Christopher Control Tower konsepsiyasini ta'minot zanjiri integratsiyasi va hamkorlikni kuchaytiruvchi raqamli platforma sifatida talqin qiladi. Uning fikricha, ushbu yondashuv orqali zanjir ishtirokchilari o'rtasida axborot almashinuvi va muvofiqlashtirish darajasi sezilarli oshadi.

Gartner tadqiqotchilariga ko'ra, Supply Chain Control Tower — bu raqamli transformatsiyaning asosiy elementi bo'lib, u ta'minot zanjirida prognozlash, risklarni boshqarish va samaradorlikni oshirish uchun analitik va sun'iy intellekt vositalarini birlashtiradi [8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosi ta'minot zanjiri nazariyasi, raqamli logistika va risklarni boshqarish konsepsiyalariga tayangan holda Supply Chain Control Tower (SCCT) yondashuvining afzalliklarini asoslashga qaratildi. Tadqiqot konseptual-analitik va amaliy yondashuv asosida olib borilib, ta'minot zanjiri yagona tizim sifatida tahlil qilindi. SCCT konsepsiyasining raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashuvi real vaqt monitoringi, erta ogohlantirish va muvofiqlashtirilgan qaror qabul qilish orqali operatsion samaradorlikka ta'siri baholandi. Tahlil jarayonida taqqoslash va tizimli tahlil usullaridan foydalanilgan. Kuzatuv metodi orqali zamonaviy logistikaning holati baholangan hamda abstrakt-mantiqiy fikrlash orqali tegishli xulosalar shakllantirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ishlab chiqarish, savdo va logistika infratuzilmasi obyektlaridan (omborlar, ishlab chiqarish maydonchalari, yuk terminalari, portlar, taqsimlash markazlari va boshqalar) kelib tushadigan asosiy ko'rsatkichlar (KPI) hamda axborotlar kutilmagan o'zgarishlarni hisobga olish uchun doimiy ravishda yangilanib borilishi zarur bo'lib, barcha ma'lumotlar kontragent kompaniyalarning ERP tizimlari bilan sinxronlashtirilgan bo'lishi lozim. Ta'minot zanjirida yetarli darajada tashkil etilgan nazorat va KPI monitoringi bo'lmasa, bir qator muammolar va riskli holatlar yuzaga kelishi mumkin, jumladan:

- mijozlarning yetkazib beruvchilardan (sotuvchilardan) buyurtmalarni o'z vaqtida olmasligi;
- buyurtma hajmi va yetkazib berish parametrlari o'zgarishi to'g'risidagi axborotning kechikib kelishi;
- ishlab chiqarish, savdo va logistika infratuzilmasi obyektlarida joylashgan ayrim nuqtalarda ortiqcha zaxiralar yoki zaxira tanqisligi yuzaga kelishi;
- mijozlar buyurtmalarini bajarishda transport vositalari va ombor uskunalarning me'yoridan ortiq turib qolishi va shunga o'xshash holatlar.

Ushbu muammolarni hal etishda Supply Chain Control Tower (SCCT) “nazorat qilish minorasi” konsepsiyasidan foydalanish tavsiya etiladi. So'nggi yillarda zaxiralarni boshqarish va logistika bo'yicha ERP tizimlari kompaniyalar uchun murakkab, ko'p subyekтли va turli mamlakatlarda joylashgan ta'minot zanjirlarini moslashtirishga yordam beradi. Zamonaviy ta'minot zanjirining har bir bo'g'inini muvofiqlashtirish va monitoring qilish an'anaviy dasturiy ta'minot uchun murakkab vazifa bo'lib qolgan va aynan shu holat yangi vosita — Supply Chain Control Tower (SCCT) ning paydo bo'lishiga olib kelgan.

Supply Chain Control Tower konsepsiyasi raqamli texnologiyalar yordamida ta'minot zanjirida yuklash/tushirish jarayonlari bo'yicha ma'lumotlarni kuzatib borish, oddiy operatsion funksiyalarni o'z zimmasiga olish, kelib tushayotgan axborotni real vaqt rejimida tahlil qilishga hamda qisqa muddatli va uzoq muddatli strategik maqsadlarga erishish nuqtayi nazaridan qarorlar qabul qilishga xizmat qiladi. Supply Chain Control Tower konsepsiyasining ta'minot zanjirida quyidagi vazifalari mavjud:

- yetkazib berishlarni kuzatish, yuklarni ekspeditsiya qilish, optimal yo'nalishlarni shakllantirish, zaxiralarni rejalashtirish va nazorat qilish;
- ta'minot zanjirining barcha bosqichlarini audit qilish, mahsulotning umumiy xarajatlarda detallashtirilgan taqsimotini ko'rsatgan holda hisobot tayyorlash;
- yetkazib berish muddatlarini, ta'minot zanjiri xarajatlarini va mahsulotga bo'lgan talabni prognozlash;
- ta'minot zanjirining barcha bosqichlarini boshqarish, ombor, transport va to'lov uchun hisob-fakturalarni rasmiylashtirish;
- sifat va unumdorlik bo'yicha javobgarlikni ta'minlaydigan qaror qabul qilish platformasini yaratish orqali universal yechimlarni taklif etish [2];
- ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish, talabni prognozlashni qo'llash orqali korxonalarga ishlab chiqarish hajmini rejalashtirish va zaxiralarni samarali boshqarish;
- ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish va optimallashtirish, ishlab chiqarishning joriy holati, ombordagi zaxiralar, logistika operatsiyalari to'g'risida axborot taqdim etish;
- yetkazib berishdagi kechikishlar va xatolarni kamaytirish;
- ishlab chiqarish jarayoni ishtirokchilari o'rtasida shaffoflikni, o'z vaqtida xabardor qilishni va hamkorlikni ta'minlash (1-rasm).

1-rasm. ta'minot zanjirida Supply Chain Control Tower konsepsiyasining umumiy ko'rinishi

Supply Chain Control Tower konsepsiyasi korxonaga nafaqat logistika zanjirini, balki ishlab chiqarish jarayonlarini ham samarali boshqarish, xarajatlarni kamaytirish, mahsulot sifatini oshirish va umumiy operatsion samaradorlikni yaxshilash imkonini beradi. Quyida berilgan 1-rasmda ta'minot zanjirida Supply Chain Control Tower konsepsiyasining umumiy ko'rinishi keltirilgan. Butun ta'minot zanjiri doirasida fokus (markaziy) korxona yetakchi sifatida vazifalarni belgilovchi subyekt hisoblanadi.

Yuqorida keltirilgan 1-rasmdan ko'rinishicha, Supply Chain Control Tower konsepsiyasi ta'minot zanjirining yuqori pog'onasida joylashadi. U ta'minot zanjirining har bir bo'g'ini, xususan, ta'minotchilar, ishlab chiqaruvchilar, distribyutorlar, yetkazib beruvchilar, omborlar va yakuniy iste'molchilar bilan o'zaro bog'lanadi. Buning natijasida Supply Chain Control Tower konsepsiyasi ta'minot zanjirining barcha jarayonlarini nazorat qilish va optimallashtirish, yakuniy iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish imkonini beradi.

Mazkur konsepsiya korxonalarni yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladigan zamonaviy texnologiyalarni o'z ichiga oladi, ularning jozibadorligini oshiradi, jarayonlarni avtomatlashtiradi va ularni nazorat qilishni soddalashtiradi.

Ushbu metodning afzalliklariga quyidagilarni kiritish zarur:

1. Ta'minot zanjiri bo'ylab shaffoflik va ko'rinuvchanlikni oshirish. Bunga IoT (Things Interneti), Big Data (katta ma'lumotlar), AI (sun'iy intellekt) kabi texnologiyalar orqali erishish mumkin. Mazkur texnologiyalar ta'minot zanjiri ichidagi jarayonlar bo'yicha ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish, shuningdek real vaqt rejimida nafaqat yetkazib berishlar holati, balki zaxiralar holati haqida ham axborot uzatish imkonini beradi;

2. Ta'minot zanjiri ichidagi o'zgarishlarga tezkor operativ javob berishni yaxshilash. Ushbu konsepsiyaning so'nggi versiyasi ta'minot zanjirida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ehtimoliy muammolarni oldindan bashorat qilish va ularning paydo bo'lishining oldini olish (yoki ular yuzaga kelgan taqdirda — bartaraf etish) uchun zarur choralarni ko'rishga yordam beradi;

3. Ta'minot zanjiri ichidagi jarayonlarni optimallashtirish, ya'ni barcha jarayonlarni yuqori darajada boshqarishni ta'minlash. Bu esa logistika xarajatlarini kamaytirish, jarayonlarni optimallashtirish hamda umumiy samaradorlikni oshirish imkonini beradi;

4. Ta'minot zanjiri doirasida ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi kommunikatsiya va hamkorlik darajasini oshirish. Raqamli texnologiyalardan foydalanish hisobiga samaradorlikni oshirish va risklarni kamaytirishga erishish mumkin.

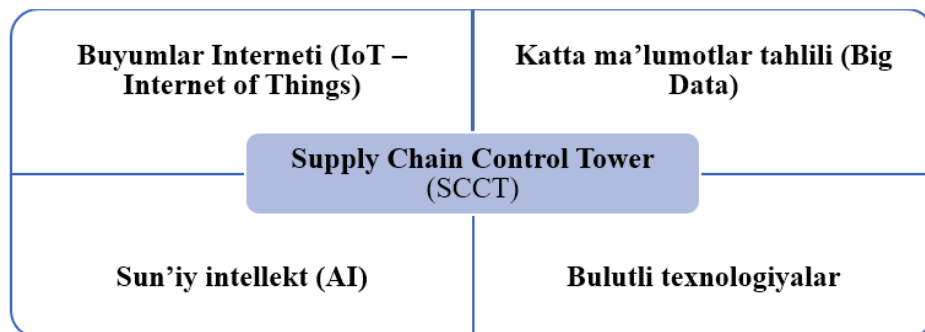
Risklarni yuqori darajada boshqarish ishlab chiqarishning turib qolishi (to'xtab qolishi) bilan bog'liq risklarni kamaytirish, ishlab chiqarilayotgan mahsulot sifatini yaxshilash, shuningdek barcha operatsiyalarni belgilangan muddatlarda bajarish imkonini yaratadi.

Umuman olganda, mazkur konsepsiya raqamli texnologiyalardan foydalanishga asoslangan ta'minot zanjirini boshqarishning zamonaviy, innovatsion va samarali yondashuvi hisoblanadi. Natijada ta'minot zanjiri ichida shaffoflik, samaradorlik hamda boshqaruvchanlik darajasi oshadi.

DHL kompaniyasining tadqiqotlariga ko'ra, ta'minot zanjirini samarali boshqarishda quyidagi omillar muhim hisoblanadi: yetkazib beruvchilar va xaridorlar o'rtasidagi hamkorlik va koordinatsiya (46%), biznes funksiyalarining integratsiyasi (49%), ta'minot zanjirining yuqori va quyi oqimlarida jarayonlarni integratsiyalash va axborot almashinuvi (47%), risklarni boshqarish (44%), moslashuvchanlik va adaptivlik (37%), ma'lumotlar, modellar va analitika (28%) asosiy omillar qatoriga kiradi (26%) [7].

Ta'minot zanjirlarining raqamli transformatsiyasining asosiy yo'nalishlari an'anaviy va raqamli ta'minot zanjirlari o'rtasidagi farqlarda namoyon bo'ladi. Ularning asosiy tafovutlari 2-rasma keltirilgan (2-rasm).

2-rasm. Supply Chain Control Tower konsepsiyasi tarkibiga kiruvchi raqamli texnologiyalar

2-rasmdagi Supply Chain Control Tower konsepsiyasida raqamli texnologiyalarining vazifalarini ko'rib chiqamiz.

Bulutli texnologiyalar yuqori darajadagi masshtablanuvchanlikka ega bo'lib, real vaqt rejimida ma'lumotlarni qayta ishlash imkonini beradi. Shu sababli dasturiy ta'minot ta'minot zanjirlarining butun yo'nalishi bo'yicha moslashtirilishi mumkin bo'lib, natijada zanjirlar jismoniy tarmoqlardan foydalanilganda ham alohida bo'g'inlar majmui sifatida emas, balki yagona tizim sifatida ishlay boshlaydi.

Katta ma'lumotlar (Big Data) tahlili. "Yuqori darajadagi tahlil" omilining funksiyalari tarmoqli rivojlanish elementi bo'lib, u tez sur'atlarda rivojlanmoqda va vaqt o'tishi bilan ko'plab tarmoqlar uchun zaruriy vositaga aylanmoqda. Ta'minot zanjirining har bir jarayonidan kundalik ma'lumotlarni yig'ish orqali Supply Chain Control Tower tizimlari biznes-analitika uchun noyob imkoniyatlarni yaratadi.

Ma'lumotlarni markazlashtirilgan holda saqlash va tarqatish, biznes-jarayonlarni standartlashtirish IT-tizimlarda xatoliklarning oldini olishga yordam beradi. Agar ma'lumotlarni yangilash va ularga xizmat ko'rsatish bevosita jarayonlarning o'zida amalga oshirilsa, butun zanjirni kuzatish va boshqarish ancha osonlashadi. Masalan, sovitkichli (refrijeratorli) va yuk avtomobillarining harakati haqidagi ma'lumotlar yetkazib berishning kutilayotgan muddatlarini yanada aniq prognozlash uchun ishlatilishi mumkin.

Ta'minot zanjirlarini rejalashtirish va jarayonlarni qayta loyihalash (reinjenering) jarayonlarida optimallashtirish texnologiyalaridan foydalanish tor joylarni aniqlash va ularni minimal risk bilan bartaraf etish imkonini beradi. Natijada Control Tower doirasida jarayonlarni rejalashtirish, loyihalash va amalga oshirish shunday tashkil etiladiki, muammo yuzaga kelgan nuqtada axborot va jarayon oqimlarini qayta konfiguratsiya qilish mumkin bo'ladi, bu esa mijozlar buyurtmalarini bajarishning yangi darajasini yaratadi.

Control Tower dasturi qanchalik integrallashgan bo'lsin, barcha jarayonlarni mutlaqo o'z vaqtida qamrab ola olmaydi. Ta'minot zanjiridagi minglab operatsiyalar doirasida har bir texnologiya o'ziga xos rol o'ynaydi. RFID texnologiyasi identifikatsiyani ta'minlaydi va omborlardagi zaxiralar harakatini kuzatishga yordam beradi.

Bulutli platforma tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan funksiyalardan foydalanish orqali SCCT dasturiy ta'minoti yetkazib berish modullaridan markazlashtirilgan va mobil qurilmalarda joylashgan ma'lumotlarni yig'ib, ularni haydovchilar va omborning operatsion xodimlariga uzatishi mumkin, bunda amaliy funksiyalar muhim rol o'ynaydi. Har bir mobil rol uchun alohida turdagi mobil ilovadan foydalaniladi.

Supply Chain Control Tower konsepsiyasi korxonaning quyidagi samaradorligini oshiradi:

- ombor zaxiralarini 56% gacha qisqartiradi;
- sug'urta zaxiralarini 10–55% gacha kamaytiradi;
- resurslar tanqisligini 15–90% ga qisqartiradi;
- logistika xarajatlarini 54% gacha kamaytiradi.

Ta'minot zanjiri xarajatlari raqamli ekotizimlar bilan integratsiyalashgan holda baholanadi va mashinaviy o'rganish hamda sun'iy intellekt asosida real vaqt rejimida prognozlar yaratish yoki muammolarni hal etish imkonini beradi.

Control Tower tizimlari ta'minot zanjirlarining moslashuvchanlik, tezkorlik va barqarorlik kabi asosiy natijalarga erishishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Supply Chain Control Tower konsepsiyasi raqamli transformatsiya sharoitida ta'minot zanjirlarini boshqarishning samarali va innovatsion vositasi hisoblanadi. Ushbu konsepsiya orqali ishlab chiqarish, savdo va logistika infratuzilmasi obyektlari o'rtasida uzluksiz axborot almashinuvi yo'lga qo'yilib, jarayonlar real vaqt rejimida nazorat qilinadi. Natijada yetkazib berishdagi kechikishlar, ortiqcha zaxiralar va resurslar tanqisligi bilan bog'liq risklar sezilarli darajada kamayadi. SCCT konsepsiyasi asosida qabul qilinadigan qarorlar ta'minot zanjirining barqarorligi, moslashuvchanligi va umumiy operatsion samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois, mazkur yondashuv zamonaviy sanoat va logistika tizimlarida keng joriy etilishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni // <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
2. McKinsey & Company. Risk, Resilience, and Rebalancing in Global Value Chains. – McKinsey Global Institute, 2020. – 76 p.
3. Sheffi Y. The Resilient Enterprise: Overcoming Vulnerability for Competitive Advantage. – Cambridge: MIT Press, 2005. – 352 p.
4. Chopra S., Meindl P. Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation. – 7th ed. – Harlow: Pearson Education, 2019. – 528 p.
5. Christopher M. Logistics and Supply Chain Management. – 5th ed. – Harlow: Pearson Education, 2016. – 312 p.
6. Lee H. L. The Triple-A Supply Chain // Harvard Business Review. – 2004. – Vol. 82, No. 10. – P. 102–112.
7. DHL. Digital Transformation in Supply Chains – The Future of Logistics. – Bonn: DHL Customer Solutions & Innovation, 2020. – 48 p.
8. PwC. Global Supply Chain Survey: Digital Supply Chains and Control Towers. – London: PricewaterhouseCoopers, 2021. – 52 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
